

Олена Дуденко*

СИНТАКСИЧНА ФУНКЦІЯ КОМПАРАТИВЕМ: У ПОШУКАХ ІСТИНИ

У статті проаналізовано погляди вітчизняних мовознавців на синтаксичні функції порівняльних конструкцій. На матеріалі повісті Любові Пономаренко «Нехворощ» з'ясовано максимальний перелік синтаксичних функцій сполучникових і безсполучникових компаративем у межах простого речення, а також структуру підрядних частин складнопідрядних порівняльних речень. Загострено увагу на найбільш дискусійних питаннях розмежування порівняльних конструкцій, зокрема порівняльного звороту і неповного підрядного порівняльного речення.

Ключові слова: компаративема, порівняльна конструкція, порівняльний зворот, підрядне порівняльне речення, сполучникові і безсполучникові порівняння, синтаксична функція порівняння.

Olena Dudenko. The syntactic function of comparative units: to get to the truth.

Determining the syntactic status of comparative constructions is one of the most controversial issues in the Ukrainian linguistics. Distinguishing between comparative phrases and incomplete subordinate comparative sentences is actively debated. Various linguists offer opposing points of view to the same issue.

The aim of the work is to clarify the syntactic functions of comparative constructions (both conjunctive and non-conjunctive) within simple and complex sentences. The material of the study embraced about 200 comparative units, selected from the novel “Nekhvoroshch (verbena)” by Liubov Ponomarenko. Descriptive and comparative methods, elements of functional and component analysis, as well as the method of quantitative calculations were used to perform the research.

The article analyses domestic linguists' points of view to the syntactic functions of comparative constructions. Having analysed the comparative units in Liubov Ponomarenko's texts, the author presented the list of numerous syntactic functions of conjunctive and non-conjunctive comparatives within a simple sentence (comparative subjects and predicates, attributes, objects and circumstances denoting action mode, measure, degree, and reason, etc.), as well as the structure of subordinate comparatives in complex subordinate sentences (complete or incomplete clauses, the possibility of supplementing the missing member by “borrowing” it from the main part). The article focuses on the most controversial issues of distinguishing comparative constructions and offers the author's vision of the problem. When determining the status of a comparative unit, the author analyses its structure, semantics, degree of prevalence, the possibility of replacing it with instrumental case, and if there is one of the main parts in a comparative construction, the imaginary substitution of the eliminated subject or predicate is used. The article supports the consideration that phraseological comparisons with the sentence structure perform the common function that is determined by the meaning of this phraseological unit.

Key words: a comparative unit, comparative construction, comparative phrase, subordinate comparative clause, conjunctive and non-conjunctive comparisons, syntactic function of comparison.

Постановка проблеми. Компаративеми – це те, чим ми послуговуємося повсякчас: і в усному мовленні, і в писемному. У розмовному дискурсі за їх допомогою мовець хоче досягти максимальної образності (*змерзла, як цуцик; червона, як мак; біда, як стіна* тощо), у художньому тексті вони відбивають художні смаки автора, який за допомогою порівняння виділяє найсуттєвіші ознаки описуваного.

При синтаксичному аналізі тексту з порівняльними конструкціями

---

* Олена Дуденко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна); e-mail: nusik2009@meta.ua

(особливо під час навчальних вправлянь) часто виникають труднощі. Проте аналіз наукової літератури про граматичний статус компаративем не завжди допомагає знайти відповідь, бо досить суперечливий, хоч і досліджень, присвячених порівнянням, досить багато. Варто згадати праці І. Кучеренка [Кучеренко 1959], Г. Довженко [Довженко 1973], М. Заоборної [Заоборна 1997], О. Марчук [Марчук 2002], Т. Павлюк [Павлюк 2011], Л. Прокопчук [Прокопчук 2000], С. Рошко [Рошко 2001], Н. Шаповалової [Шаповалова 1998] та багатьох ін., адже, аналізуючи специфіку компаративем в авторських стилях різних митців слова, дослідники обов'язково торкаються і граматичного статусу порівняльних конструкцій.

Так, у монографії І. Кучеренка (1959) найбільш ґрунтовно на той час з'ясовано формально-граматичну природу порівняльних конструкцій, де автор виокремлює і безсполучникові порівняння, а структурні типи сполучникових аналізує в межах логіко-граматичного підходу. Ця праця стала підґрунтям для наступних дослідників порівнянь: М. Заоборної (аналізувала підрядні порівняльні речення), Н. Шаповалової (з'ясовувала функційно-семантичний статус порівняльних конструкцій), Л. Прокопчук (аналізувала порівняльні конструкції в межах простого речення), С. Рошко (з'ясовувала формально-граматичну та функціонально-семантичну структуру порівняльних синтаксем і підрядних речень у сучасній українській мові) та ін.

Незважаючи на тривалу традицію вивчення компаративем, досі не вироблено однозначного погляду на граматичний статус порівнянь, особливо дискусійним є розмежування порівняльних зворотів і неповних підрядних порівняльних. Наприклад, Олександр Межов узагалі заперечує існування порівняльних зворотів: він проти розгляду сполучникових порівняльних зворотів як членів простого речення. На його думку, це «трансформи, неповні варіанти підрядних частин складного речення, у яких пропущено предикат у присудковій позиції. Підрядна порівняльна частина складнопідрядного речення має одну суттєву відмінність від інших типів підрядних частин. Вона виявляється в тому, що її предикат нерідко лексично тотожний предикату головної частини, а тому часто редукується і не має формального вираження» [Межов 2014, с. 300].

Олена Марчук, навпаки, заперечує існування неповних підрядних порівняльних: вона стверджує, «що неповні порівняльні речення насправді є порівняльними зворотами простого речення. Скажімо, наддискусійний називний відмінок іменника зі сполучником не в якійсь частині випадків, а завжди є порівняльним зворотом. Підрядними порівняльними реченнями є тільки ті конструкції, що мають повний предикативний центр – і підмет, і присудок (чи головний член односкладного речення)» [Марчук 2002, с. 9]. На думку дослідниці, «умовне доповнення підрядних речень “пропущеним” членом дуже часто неможливе граматично і завжди спотворює їх естетично. Присудок з “пропущеним” підметом у порівняльному звороті є уточненням, розшифровкою попереднього присудка (отже, це однорідні присудки простого речення). Підмет же з “пропущеним” присудком насправді є прикладкою (в прислівно-підрядній позиції) або обставиною (в детермінантно-підрядній позиції). Інакше кажучи, “пропуск” підмета чи присудка в порівняльній структурі є зовсім не пропуском, а просто його відсутністю і свідченням того, що перед нами порівняльний зворот, а не підрядне порівняльне речення» [Марчук 2002, с. 9].

В енциклопедії «Українська мова» (2000) розміщено три статті про компаративеми: «Порівняння» (автор – Л. Мацько), «Порівняльний зворот» (за авторства І. Вихованця) і «Підрядне речення» (його ж). Серед ілюстративного

матеріалу до них знаходимо, на перший погляд, схожі конструкції: проф. І. Вихованець речення «*Я втомлена, як квітка восени*» [Вихованець 2000 б, с. 467] пропонує як порівняльний зворот, хоч конструкцію «*Мене думки обсіли, наче оси Доспілу грушу в літо стоголосе*» відносить до підрядних порівняльних речень [Вихованець 2000 а, с. 451]), як і про конструкцію «*Дні проходять, як риба по темному дні*» зазначає, що подібні «іноді кваліфікують як неповні підрядні речення» [Вихованець 2000 б, с. 468]. В усіх прикладах у порівняльній частині маємо об'єкт порівняння, виражений іменником у називному відмінку (*квітка; оси; риба*) та іншими членами речення. Якщо субстантиви визначити як підмети, то слід шукати зредукованого присудка. Відмінність між першим реченням і двома наступними та, що в останніх можлива підстановка присудка (*оси обсіли; риба проходить*), а в першому неможлива (*квітка втомлена?*), бо з'являється метафора.

Зауважимо, що мовознавець Д. Баранник «експеримент з мисленим доповненням» вважає «узагалі неможливим без порушення композиції всього висловлення», тому, на його думку, отакі конструкції – не підрядне речення, а зворот [Баранник 1980, с. 9]. Проте проф. Л. Мацько схожу конструкцію *Спливло життя, як листя за водою* кваліфікує як підрядне речення [Мацько 2000, с. 470], і це у нас не викликає сумнівів (*листя спливає за водою*).

Такий різнобій думок спонукає до пошуку чітких критеріїв розмежування порівняльних конструкцій, що сприятиме безсумнівному визначенню їх синтаксичних функцій. Тому **об'єктом** дослідження стали безсполучникові та сполучникові порівняння, зокрема в художньому дискурсі Любові Пономаренко.

Метою роботи є з'ясування синтаксичних функцій сполучникових і безсполучникових компаративем у межах простого речення, а також структури підрядних частин складнопідрядних порівняльних речень.

Матеріалом дослідження слугували близько 200 порівнянь, дібраних із повісті Любові Пономаренко «Нехворощ».

У ході дослідження було використано такі **методи**: описовий (для докладного аналізу дібраного фактичного матеріалу); порівняльний (для розмежування компаративем, зафіксованих у дискурсі повісті); елементи функціонального, компонентного аналізу (для з'ясування синтаксичних функцій аналізованих одиниць); а також прийом кількісних підрахунків.

Насамперед розглянемо компаративеми, що входять до складу простого речення. Почнемо з головних членів – порівняльного підмета і порівняльного присудка. Першими письменниця майже не послуговується (лише кілька прикладів зафіксовано нами): *У голові немовби гудуть бджоли і лунають уривки фраз медиків...* (Нехворощ, тут і надалі цит. за цим джерелом); *На мене мов упала кам'яна брила*. Проте порівняльні присудки пасують авторці. Частина з них має порівняльний простий дієслівний присудок: *Він досі мов би й не жив, а все чекав ось цього повернення; Після довгої мандрівки хлопець немов провалився у сон...; Мати немов поменшала, в неї ні до чого не знімалися руки; Він мовби її й не чув, мовчки мене чимось пригощав...; Андрій як здурів, десь його носить лісами та полями...*

Авторка послуговується і сполучниковими порівняльними складеними іменними присудками, що виражаються іменником у формі називного відмінка з дієслівною зв'язкою (*бути, зробитися*), що мають порівняльну частку *як, наче, начебто*: *Слово «сирота» було як перепустка; Але той бурчак був як серцевина хутора...; Хату довела, наче клуня зробилася* та ін.

Частина порівняльних складених іменних присудків є безсполучниковими,

тобто виражаються або орудним порівняльним іменника з дієслівною зв'язкою *бути, зробитися, здаватися, стати*, або орудним прикметника з дієсловом-зв'язкою *здаватися*, наприклад: *Мати завше була тихою домашньою куркою; Савка сидів мовчки й не рухався, все це здавалося йому страшним сном; Його очиці зробилися тоненькими рисочками, як на дитячому малюнку; Але тепер і це обличчя здається чужим; Савка зумисне йшов із дому, бо ці українки здавалися йому несправжніми...*

Порівняння може міститися і в головному члені односкладного речення (тут неозначено-особового): *Вас ніби вийняли зі скрині, покритого нафталіном.*

У структурі простого речення виділяємо другорядні члени, виражені компаративемами. Розглянемо насамперед **безсполучникові** порівняння, що виконують роль **обставин**:

- виражаються орудним порівняльним іменника, напр.: *...заходило сонце, жовтими стрілами падало на тумбочки й ковдри; У Савки було червоне, аж бурякове обличчя, очі горіли страшним вогнем;*

- виражаються прислівником з префіксом по-: *... тепер невміло притулявся до неї, по-дорослому заспокоював: «Чого ви, ма, ну чого ви?»; Ніцо, – по-змовницьки сказав Сокало; Савку по-материнськи любила лагідна вихователька на прізвище Груня; Верчик не знала, чому Груня така сумна й чому обіймає її якось по-чужому.*

Зауважимо, що тут ми не розглядаємо інші засоби вираження категорії порівняння, наприклад: прикметники чи прислівники із суфіксами *-уват-* (*-юват-*), *-аст-* (*-яст-*), *-ист-*; прикметники із суфіксальними морфемами *-видний*, *-подібний*; складні прикметники, що містять компоненти *-головий*, *-зубий*, *-крилий* тощо [див. Шаповалова 1998, с. 8].

Звернемо увагу на порівняльні звороти. Насамперед виділимо конструкції, які, на нашу думку, виконують роль **означення**. Як правило, це однослівні структури, у яких об'єкт, або образ порівняння, виражається іменником (субстантивом) у Н. в. Пояснюють такі конструкції переважно прикметники, які становлять предикат – частину складеного іменного чи складного присудка. Проілюструємо на прикладах: *Він став переді мною грізний, мов скеля; Вода була чиста і прозора, мов кришталь; Слава була спокійна, як двері, дипломат найвищої ліги; ... він удався в батька, вимахав високий і худий, мов билина.*

В окремих випадках означувані прикметники виконують роль означень: *Старіші казали, що треба церковку ставити, хоч маленьку, як сито завбільшки, щоб там її душа заспокоїлася; Він відчував поруч її пружне гаряче тіло, яке пахло соломою, худі, як скоринка, руки; ...молодики одягалися в черевики і напівчоботи, метляли холошами широких, як спідниці, штанів; Ніна приїде спродуватися у чорному, як блискавка, пальті.*

Іноді об'єкт порівняння має форму непрямого відмінка, але виконує ту ж роль означення: *Машина зупинилася біля білої, як у лікарні, огорожі; На моє запитання бухгалтерка виставила рідкі, як у старій кози, зуби...*

Роль означення виконують і порівняння, виражені дієприкметниковими зворотами з порівняльним сполучником (Любов Пономаренко використовує їх рідко): *Бачу, як зараз: через маленькі вікна пробивається до кімнати сонце, мов просяне крізь сито; Він то провалювався, то кидався зі сну, смикнувшись усім тілом, наче вдарений струмом.*

Зрідка порівняння виконують роль додатка в межах простого речення: *Бачу, тобі легше добувається хліб насущний, ніж мені; ... він мав би зараз ганяти мене, як м'яч, витискати всі соки і спонукати до ініціативи.*

Значно більшу групу завжди становлять компаративеми, які виконують роль **обставини**. На наш погляд, найбільш частотно представлені обставини **способу дії**: *Степанович ... вітався помахом руки, мовби знехотя; ...щось у ньому піднімалося, як ураган, а потім тонко скімлило (Нх); Люди жили, як одна родина, ділилися...; Але він сидів, як вовчок, насутившись...; Все це закрутилося перед ним, як рулетка; Той вилетів, як куля...; Полетіли гудзики, як горох* та багато інших.

До цих компаративем хочемо зробити певні зауваги. Згадані речення віднесли до простих, ускладнених відокремленими порівняльними зворотами в ролі обставин з таких міркувань: 1) вони переважно однослівні, без залежних компонентів, які би утворювали групу присудка; 2) об'єкт порівняння – іменник, що є «назвою не конкретного предмета як носія комплексу ознак, властивостей, а предмета взагалі як виразника однієї типової ознаки» [Дуденко і Шевчук 2017]; 3) об'єкт порівняння, виражений іменником у називному, легко перетворюється на орудний порівняльний. І це визначально.

Меншою мірою поширені компаративеми у ролі обставини **міри і ступеня**: *На сходах було темно, як у бочці...; ... було темно, як у погребі; Мені стало жарко, як минулого пекельного літа; ...понесла в редакцію фотоапарат. Я любила його, як друга.*

Поодинокі зустрічаємо й порівняння у ролі обставини **місця**: *Мені відомо одне: тут, як і скрізь, правлять бал гроші.*

Частина компаративем-обставин виражені дієприслівниковими зворотами і теж виконують роль **обставин**, наприклад: *Верчик похапцем відповіла: «Хочу», немов проковтнувши дві останні букви ((як?) способу дії); Просто зупинилася і стояла обличчям до дверей, немов перевіряючи в сумці наявність фотоапарата і диктофона ((чому?) причини); ...вони ржали, аж ревіли, немов підстьобуючи батогами свою нездору бунтівливу плоть ((чому?) обставина причини).*

Близько половини порівнянь (бл. 100 одиниць), використаних Любов'ю Пономаренко у повісті «Нехворощ», на нашу думку, є структурними одиницями складних речень. Проте лише 1/5 з них мають структуру повного підрядного речення у складнопідрядному порівняльному. Наприклад: *Савку вона любила, як звірина любить своє звірня; Старі дерева саду знулися свистіли й гули, наче в них поселилося відьомське кодро; Він так весело біг, мовби за ним стояв цілий хутір, живий-живісінький; А я стоятиму відчужена, мовби жоден чоловік ще не наближався до мене.*

Найбільше проблем при визначенні статусу компаративеми виникає, коли у порівняльній частині є об'єкт, виражений субстантивом у Н. в., якому можемо відвести роль підмета, а присудка немає. Саме до таких конструкцій виникає запитання: чи порівняльний зворот, чи підрядне порівняльне? Вище до порівняльних зворотів ми відносили схожі структури, але їх ми подумки заміняли орудним порівняльним.

На думку Н. Шаповалової, «порівняльні звороти не мають у своєму складі присудка; твердження про “спільність” присудка головної й підрядної частин або про його “відновлюваність із головної частини” є помилковим, оскільки таке “відновлення” можливе тільки на семантичному рівні, граматичне ж значення його точно встановити не можна, тому немає підстав говорити про наявність у таких конструкціях предиката і, відповідно, вважати їх реченнями» [Шаповалова 1998, с. 16]. Однак дотримуємося думки, що відновлення предиката можливе. У наступних реченнях імплікований присудок легко «позичаємо» у головному реченні, зате підстановка орудного порівняльного тут не можлива. Покажемо на

прикладках: *Ми стояли навпроти, як сестри*, кожна чимось екзотична; *Не знаю, чи згодився б на це редактор, адже міськрайонна газета, як дворняга, стоїть перед усіма на задніх лапках*; ...на всьому світі немає й не буде людини, котра любила б його більше, **ніж мати**.

В окремих випадках об'єкт порівняння, виражений іменником у називному, може бути поширений означенням, узгодженим або неузгодженим: *Він боявся сам себе, боявся, що, не попрощавшись, візьме ціпок, як древні мандрівники, і рушить пішки додому*; *Він буде повержений, як древко ворожого прапора*; *Ось так і ми мандруємо життям, як випадкові перехожі, а на нас хтось дивиться з вікна, відхиливши товсту занавіску*.

Простіше схожу компаративему класифікувати як неповне підрядне, коли поряд із іменником-підметом є другорядні члени, залежні від нульового присудка, або придієслівні поширювачі (обставини чи додатки). Тоді точно підставляємо пропущений присудок, позичаючи його з головного речення. Наприклад: *Зверху клали сируватий хмиз, вогонь пожадливо накидався на нього, як звір на здобич* (накидався); *Виходжу з тихої зали, де лежать на столах перевернуті стільці, мов убиті птахи на високих берегах* (лежать); *Його приземиста постать з портфелем іде, розхитуючись, як судно на хвилях* (розхитується); *У сонному місті, що починало ворухитися, мов гілка під водою* (ворухиться), жодна душа його не чула.

Г. Довженко однією з перших почала вживати термін «порівняльний зворот» і запропонувала визначати саме як неповні підрядні речення (а не звороти) розглянуті вище структури з пропущеним підметом, а також структури з пропущеним присудком [Довженко 1973, с. 31]. Аргумент такий: у таких реченнях пропущений підмет чи присудок легко встановлюється з контексту, з головного речення.

С. Рошко додає, що «у головному реченні можуть бути наявні співвідносно-вказівні слова *так, такий (-а, -е, -і)*, які вказують на те, що компартивема є саме підрядною частиною складнопідрядного речення, а не порівняльним зворотом – членом простого речення» [Рошко 2019, с. 93].

До неповних підрядних порівняльних відносимо і порівняння, виражені субстантивом у називному, якщо від них далі залежать відокремлені члени, підрядні частини тощо. Покажемо на прикладах: *Ввечері він заходив до квартири, наче тяжко поранений, що стік кров'ю*; *А ці потріскані рами, які я так і не пофарбувала, ці двері, що скрикують, наче обпечені, коли до них торкаєшся*.

Набагато простіше аналізувати порівняння, які містять із граматичної основи лише присудок. Власне, його наявність свідчить про нульовий підмет, який легко відтворюється шляхом «запозичення» з головної частини. Такі компаративеми можемо поділити на кілька підгруп:

- підрядні, що містять виключно простий дієслівний присудок: *Двері скрипнули, наче вжахнулися, що хтось іде*; *Двері скриплять, немов опираються...*; *За ними обвалилися їхні сільські хати, немовби відчували, що в них уже ніхто й ніколи більше не житиме*; *Наплакавшись, він заснув, немов провалився*;

- підрядні, що містять виключно складений дієслівний присудок: *Кабанчик порохує, немов хоче заспокоїти, що нікуди тікати не збирається*; *...чоловік пильно дивився на нього, немов хотів побачити, що в нього під пальтом з дешевого сукна і під шапкою з довгими вухами*;

- підрядні, що, окрім присудка, містять ще й групу присудка: *...дівчина надовго замовкла, немов блукала вже у своєму недалекому заміжжі*; *...навесні*

біло цвіли сади, немовби своїм цвітом закликали господарів: ми цвітемо для вас, а ви нас покинули; ...він просочився у двері, що важко клацнули за ним, наче зітхнули з полегшенням; Він грав так, наче мав розбудити цілий світ.

Окрім порівняльних підрядних речень, що мають двоскладну структуру, нами зафіксовано компаративеми, що мають односкладну будову. Це усього 6 конструкцій, і вони переважно безособові, напр.: *А одного вечора до нас прийшов бригадир, дядько Грицько, не кричав і не злився, як бувало раніше; На мить відчула себе чужою в цьому помешканні так, мовби забракло повітря; У них чорні непроникні обличчя, наче мене серед них немає.*

Окремо заслуговують на розгляд і синтаксичні функції порівнянь-фразеологізмів. Як відомо, фразеологізмам завжди відводять цілісну синтаксичну функцію, яка залежить від їх значення. Як доводить С. Рошко, навіть фразеологізовані порівняльні конструкції, що нагадують двоскладні прості речення, «виражають одне поняття, становлять неподільне ціле, за своєю семантикою є близькими до лексичної одиниці, тому як граматична одиниця вони виступають у якійсь одній синтаксичній функції в реченні...» [Рошко 2001, с. 15].

Вважаємо, що синтаксична функція таких компаративем залежить від їх фразеологічного значення, наприклад: *вискочив, як ошпарений* – ‘швидко’ (див.: *як (мов, наче і т. ін.) ошпарений (обпáрений, опáрений і т. ін.) (окро́пом)*. 1. Дуже збуджений, знервований, розгніваний і т. ін. 2. зі сл. *зіско́чити, схо́питися* і т. ін. Дуже швидко, несподівано, рвучко і т. ін. Джерело: <https://slovnyk.me/dict/phrased>), тому у реченні «Віл закашлявся, а Савка вискочив з майстерні, як ошпарений» компаративема виконує роль обставини способу дії. У реченні «Вони були схожі, як дві краплі води – обидва довгобразі, з вихрами на високому лобі, обидва вперті й мовчазні» фразеологізована компаративема (*Як (мов і т. ін.) крапля (дві краплі) води подібний (схожий) на кого – дуже подібний (схожий) на когось*. Джерело: <https://slovnyk.ua/index.php?sw>) має значення ‘дуже’, тому відводимо їй роль обставини міри.

Компаративема *спати, як немовля* має значення ‘непробудно’ (*спати (заснути) мов (як, наче і т. ін.) [дитина] після маку (маківки)* – дуже міцно, непробудно спати. Джерело: <https://slovnyk.me/dict/synony>), тому відводимо їй роль обставини способу: *Валера спав, як немовля.*

Порівнянню *мов на крилах* (*як (мов, немов і т. ін.) на крилах летіти*. Швидко, легко йти, бігти (перев. у стані збудження). // до кого, куди. З радістю поспішати. Джерело: <https://slovnyk.me/dict/phrase>) теж відводимо роль обставини способу: *Савка відчув, що він відривається від дна вагона й піднімається вгору, мов на крилах.*

Зауважимо, що синтаксична функція компаративем-фразеологізмів потребує ще глибшого дослідження.

Отже, проведений аналіз синтаксичних функцій компаративем показує, що вони поліфункціональні, охоплюють усі синтаксичні ролі. У разі труднощів розмежування порівняльних зворотів та неповних речень застосовуємо різноманітні перетворення, зважаємо на семантику об’єкта порівняння, ступінь його поширеності.

Головне у використанні компаративем те, що вони чудово виконують своє стилістичне навантаження: порівнюють, зіставляють одні предмети, явища, дії з іншими на основі певної схожості, чим увиразнюють дискурс, роблять його образним, експресивним.

ЛІТЕРАТУРА

- Баранник, Д. Х. (1980). Порівняльні конструкції в українській мові. [У:] *Дослідження з граматики і граматичної стилістики української мови*. Дніпропетровськ, с. 6–16.
- Вихованець, І. Р. (2000). Підрядне речення. [В:] *Українська мова. Енциклопедія*. Русанівський В. М. (ред.). Київ, с. 451–452.
- Вихованець, І. Р. (2000). Порівняльний зворот. [В:] *Українська мова. Енциклопедія*. Русанівський В. М. (ред.). Київ, с. 467–468.
- Довженко, Г. Я. (1973). Неповні підрядні речення і другорядні члени речення, виражені порівняльними конструкціями. [В:] *Українська мова і література в школі*, 6, с. 31–35.
- Дуденко, О. і Шевчук, І. (2017). Порівняльні конструкції української мови: до методики розрізнення порівнянь при вивченні в основній школі. [У:] Безлюдний О. І. (ред.). *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Умань, вип. 56, с. 72–80.
- Заборна, М. С. (1997). *Складнопідрядні порівняльні речення в сучасній українській мові*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 18 с.
- Кучеренко, І. К. (1959). *Порівняльні конструкції мови в світлі граматики*. Київ, 108 с.
- Мацько, Л. І. (2000). Порівняння. [В:] *Українська мова. Енциклопедія*. Русанівський В. М. (ред.). Київ, с. 469 – 470.
- Марчук, О. І. (2002). *Структурно-типологічні параметри порівняльних конструкцій в ідіостилі М. М. Коцюбинського*. Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Одеса, 20 с.
- Межов, О. (2014). Синтаксичні конструкції порівняльної модальності в поетичних творах Тараса Шевченка. [У:] *Волинь філологічна: текст і контекст*, вип. 18, с. 297–308.
- Павлюк, Т. П. (2011). Порівняльні звороти в сучасному українському поетичному тексті. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Запоріжжя, 21 с.
- Прокопчук, Л. В. (2000). Категорія порівняння та її вираження в структурі простого речення. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 19 с.
- Рошко, С. М. (2001). *Формально-граматична та функціонально-семантична структура порівняльних синтаксисів і підрядних речень у сучасній українській мові*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Ужгород, 21 с.
- Рошко, С. (2019). Функціонально-семантичне навантаження порівнянь-фразеологізмів у граматичній структурі речення. [У:] *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*, вип. 2 (42), с. 91–95.
- Шаповалова, Н. П. (1998). *Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій сучасної української мови*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Донецьк, 18 с.

ДЖЕРЕЛЮ

Нехворощ – Пономаренко Л. Нехворощ. URL: <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=3609> (дата запису: 30.09.2023)

REFERENCES

- Barannyk, D. Kh. (1980). Porivnialni konstruksii v ukrainskii movi [Comparative constructions in the Ukrainian language]. [U:] *Doslidzhennia z hramatyky i hramatychnoi stylystyky ukrainskoi movy*. Dnipropetrovsk, s. 6–16. (in Ukrainian)
- Vykhovanets, I. R. (2000). Pidriadne rechennia [Subordinate clause]. [V:] *Ukrainska mova. Entsyklopediia*. Rusanivskiy V. M. (red.). Kyiv, s. 451–452. (in Ukrainian)
- Vykhovanets, I. R. (2000). Porivnialnyi zvorot [Comparative phrase]. [V:] *Ukrainska mova. Entsyklopediia*. Rusanivskiy V. M. (red.). Kyiv, s. 467–468. (in Ukrainian)
- Dovzhenko, H. Ya. (1973). Nepovni pidriadni rechennia i druhoiadni chleny rechennia, vyrazheni porivnialnymy konstruksiiamy [Incomplete subordinate clauses and subordinate clauses expressed by comparative constructions]. [V:] *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, 6, s. 31–35. (in Ukrainian)
- Dudenko, O. i Shevchuk, I. (2017). Porivnialni konstruksii ukrainskoi movy: do metodyky rozrinnennia porivnian pry vyvchenni v osnovnii shkoli [Comparative constructions of the Ukrainian language: to the method of distinguishing comparisons when studying in secondary school]. [U:] *Bezliudnyi O. I. (red.). Psykholoho-pedahohichni problemy silskoi shkoly*. Uman, vyp. 56, s. 72–80. (in Ukrainian)
- Zaborna, M. S. (1997). *Skladnopidriadni porivnialni rechennia v suchasni ukrainskii movi* [Complex comparative sentences in the modern Ukrainian language]. Avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kharkiv, 18 s. (in Ukrainian)
- Kucherenko, I. K. (1959). *Porivnialni konstruksii movy v svitli hramatyky* [Comparative constructions of language in the light of grammar]. Kyiv, 108 s. (in Ukrainian)
- Matsko, L. I. (2000). Porivniannia [Comparison]. [V:] *Ukrainska mova. Entsyklopediia*. Rusanivskiy V. M. (red.). Kyiv, s. 469 – 470. (in Ukrainian)
- Marchuk, O. I. (2002). *Strukturno-typolohichni parametry porivnialnykh konstruksii v idiostyli*

M. M. Kotsiubynskoho [Structural and typological parameters of comparative constructions in the idiostyle of M. Kotsyubynskiy]. Avtoref. dys... kand. filol. nauk: 10.02.01. Odesa, 20 s. (in Ukrainian)

Mezhov, O. (2014). Syntaksychni konstruksii porivnialnoi modalnosti v poetychnykh tvorakh Tarasa Shevchenka [Syntactic constructions of comparative modality in the poetic works of Taras Shevchenko]. [U:] Volyn filolohichna: tekst i kontekst, vyp. 18, s. 297–308. (in Ukrainian)

Pavliuk, T. P. (2011). Porivnialni zvoroty v suchasnomu ukrainskomu poetychnomu teksti [Comparative inflections in modern Ukrainian poetic text]. Avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Zaporizhzhia, 21 s. (in Ukrainian)

Prokopchuk, L. V. (2000). Katehoriia porivniannia ta yii vyrazhennia v strukturі prostoho rechennia [The category of comparison and its expression in the structure of a simple sentence]. Avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kyiv, 19 s. (in Ukrainian)

Roshko, S. M. (2001). Formalno-hramatychna ta funktsionalno-semantychna struktura porivnialnykh syntaksem i pidriadnykh rechen u suchasni ukrainskii movi [Formal-grammatical and functional-semantic structure of comparative syntaxes and subordinate clauses in the modern Ukrainian language]. Avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Uzhhorod, 21 s. (in Ukrainian)

Roshko, S. (2019). Funktsionalno-semantychnе navantazhennia porivnian-frazeolohizmiv u hramatychnii strukturі rechennia [Functional-semantic load of comparisons-phraseologisms in the grammatical structure of a sentence]. [U:] Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Filolohiia, vyp. 2 (42), s. 91–95. (in Ukrainian)

Shapovalova, N. P. (1998). Funktsionalno-semantychnyi status porivnialnykh konstruksii suchasnoi ukrainskoi movy [Functional-semantic status of comparative constructions of the modern Ukrainian language]. Avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Donetsk, 18 s. (in Ukrainian)

*Подано до редакції 15.09.2023 року
Прийнято до друку 18.10.2023 року*